

Wojtylak, Marek

Odślonięcie pomnika Władysława Grabskiego w Łowiczu w dniu 2 maja 1994 r. : w siedemdziesięciolecie reform

Notatki Płockie 39/2-159, 26-28

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

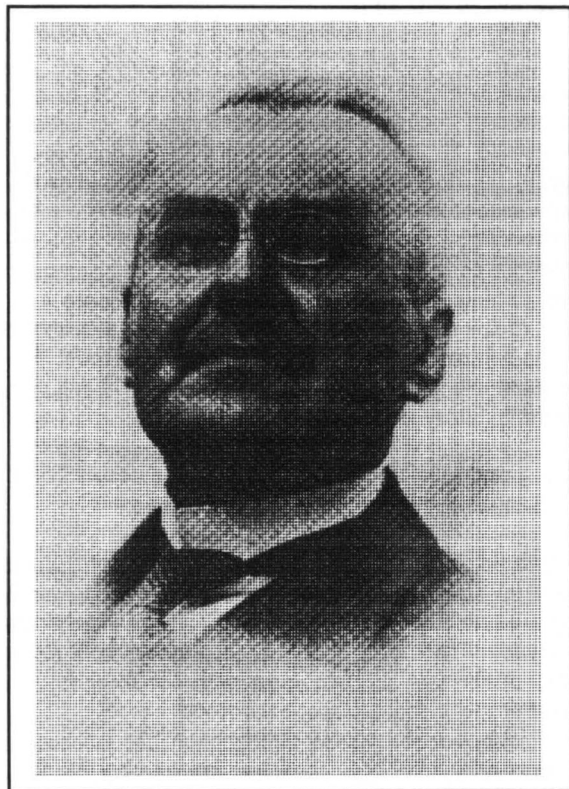
W SIEDEMDZIESIĘCIOLECIE REFORM

ODSŁONIĘCIE POMNIKA WŁADYSŁAWA GRABSKIEGO W ŁOWICZU W DNIU 2 MAJA 1994 R

Odsłonięcie pomnika Władysława Grabskiego na Rynku Kościuszki w Łowiczu w dniu 2 maja 1994 r. było głównym elementem ogólnopolskich obchodów 70-lecia reform gospodarczych urodzonego na Ziemi Łowickiej premiera i ministra skarbu II Rzeczypospolitej. Uroczystościom patronował prymas Polski - kardynał Józef Glemp, w składzie zaś Honorowego Komitetu Obchodów 70-lecia Reform Władysława Grabskiego znalazło się szereg wybitnych osobistości polskiego życia politycznego i Kościoła.

Na uroczystości do Łowicza przybyli: premier Waldemar Pawlak, marszałkowie Sejmu i Senatu: Józef Oleksy i Adam Struzik, zastępca szefa Kancelarii Prezydenta - Lech Falandysz i prezes NBP - Hanna Gronkiewicz-Waltz. Wśród zaproszonych gości byli też m.in.: Tadeusz Mazowiecki, Wiesław Chrzanowski, Andrzej Stelmachowski, Bronisław Komorowski i Janusz Korwin-Mikke. O randze uroczystości świadczyła obecność generalicji oraz najwyższych dostojników Kościoła katolickiego z ks. prymasem, nuncjuszem apostolskim w Polsce arcybiskupem Józefem Kowalczykiem, bp. polowym W.P. Leszkiem Głódziem i bp. łowickim Alojzym Orszulikiem. Nie zabrakło także w Łowiczu członków rodziny Władysława Grabskiego, posłów i senatorów z województwa skierniewickiego oraz wielu lokalnych działaczy politycznych i społecznych. Godną podkreślenia była również obecność prezesa najstarszego towarzystwa naukowego w Polsce, wielkiego przyjaciela Łowicza, dr. inż. Jakuba Chojnackiego z Płocka.

W asyście orkiestry wojskowej ze Skierniewic i kompanii honorowej Wojska Polskiego odsłonięcia pomnika, dłuta artysty rzeźbiarza Andrzeja Renesa, dokonali: premier Waldemar Pawlak, prezes NBP Hanna Gronkiewicz-Waltz i burmistrz Łowicza Władysław Durka. Okolicznościowe przemówienia, nawiązujące do postaci Władysława Grabskiego jako wybitnego działacza gospodarczego i politycznego w Łowickiem, twórcy polskiej złotówki, założyciela Banku Polskiego oraz współautora konkordatu ze Stolicą Apostolską w 1925 r., wygłosili kolejno: przewodniczący Rady Miasta Łowicza - Stanisław Bieguszewski, Waldemar Pawlak, Lech Falandysz oraz historyk - biograf Władysława Grabskiego - prof. dr hab. Marian Marek Drozdowski. Poświęcając pomnik, prymas Józef Glemp modlił się o jedność ducha dla całego narodu.

Władysław Grabski (1874 - 1938)

Oficjalną część uroczystości zakończyło wspólne odśpiewanie "Roty", po czym zaproszeni goście udali się na dziedziniec Muzeum Narodowego, gdzie zorganizowany został bankiet. Imprezie towarzyszyła wystawa wewnątrz budynku muzealnego, obrazująca działalność Grabskiego jako premiera Rządu R. P. i ministra skarbu. Z okazji odsłonięcia pomnika przygotowano też okolicznościowy medalion z wizerunkiem Władysława Grabskiego, a Łowickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk wydało zbiór artykułów poświęconych jego postaci będących pokłosiem sesji popularnonaukowej, która odbyła się w 1988 r. w Borowie.

Wzniesienie pomnika Władysława Grabskiego w Łowiczu i nadanie uroczystościom doniosłego charakteru miało swoje uzasadnienie nie tylko w wielkości dokonań premiera II Rzeczypospolitej. Przywrócona została również pamięć o tym Wielkim Polaku w społeczności Łowickiego. Tu bowiem się urodził, a następnie prowadził gospodarstwo rolne

Łowicz, 2 maja 1994 r. Tysiące osób uczestniczyło na Rynku Kościuszki w odsłonięciu pomnika profesora - premiera Władysława Grabskiego. Od lewej strony: Waldemar Pawlak - Prezes Rady Ministrów RP, ks. Józef kardynał Giamp - Prymas Polski i ks. Alojzy Orszulik - Biskup Ordynariusz Łowicki.

odziedziczone po ojcu, tu wreszcie rozpoczynał efektywną działalność społeczno-gospodarczą i polityczną.

Władysław Dominik Grabski urodził się 6 lipca 1874 r. w Borowie nad Bzurą, w majątku ziemskim, który położony był w gminie Bielawy powiatu łowickiego. Jego rodzice - Stanisława z Mittelstaedtów i Feliks Grabski - byli ludźmi o głęboko patriotycznych przekonaniach. W takim też duchu starali się wychowywać czworo swoich dzieci.

Duży wpływ na charakter i postawę Władysława Grabskiego miała osoba ojca - uczestnika powstania styczniowego, przedsiębiorczego i pracowitego właściciela ziemskiego. Feliks Grabski jeszcze przed reformą carską 1864 r. dokonał w zakupionym od Antoniego Grabowskiego majątku uwłaszczenia włościan. Znaczną część bagien borowskich zmeliorował, a co kilka lat, każdemu ordynariuszowi, który wyraził na to chęć, umożliwiał kupno ziemi, pomagał się pobudować i zagospodarować.

Poczynania swego ojca naśladował Władysław Grabski, kiedy po ukończeniu studiów we Francji i Niemczech przejął w 1887 r. rodzinny majątek. Paracelację ziemi i sprzedaż jej w ręce rolników uważał on bowiem za rzecz niezbędną w ogólnym postępie gospodarczym i osiągnięciu dobrobytu nie tylko wsi, ale całego narodu. Efektywna praca w prowadzeniu własnego majątku, m.in. dalsze melioracje gruntów i założenie stawów hodowlanych oraz rozpoczęcie produkcji selekcyjnych nasion,

budziły uznanie okolicznych włościan, przydając mu miano „uczonego rolnika”.

Rozumując dobrze potrzeby polskiej wsi i rolnictwa, podjął się Grabski równocześnie niełatwego zadania, by przekonać włościan do wspólnego organizowania się celem podniesienia wielkości i jakości produkcji gospodarczej. Służyły temu tworzone pod jego kierunkiem od 1902 r. na wsiach spółki gospodarskie i mleczarnie udziałowe, a także powstałe w 1904 r. pierwsze w Królestwie Polskim stowarzyszenie rolniczo-handlowe w Łowiczu. Mógł w nich przekazywać swoją wiedzę rolniczą i doświadczenie, przyczyniając się do podnoszenia kultury rolnej, mógł także krzewić ideały wolnościowe i kształtować postawy patriotyczne wśród rolników Łowickiego.

Hasła niepodległościowe znalazły zresztą wyraźny oddźwięk w jego wystąpieniach wiecowych w Łowiczu w okresie rewolucji 1905 r. oraz na forum parlamentu rosyjskiego, w czasie gdy sprawował mandat poselski w kolejnych trzech Dumach Państwowych. Dał się w nich poznać jako orędownik swobód narodowych dla Królestwa, zaprowadzenia języka polskiego w szkołach i urzędach i zwolennik powszechnej oświaty dla ludu. Jednocześnie krytykował niesprawiedliwą politykę podatkową władz carskich, ograniczenia w zakupie ziemi dla chłopców i in. Widać w nich było wyraźnie łączenie wyznawanych do końca życia ideałów solidaryzmu społecznego i narodowego.

Odświeżenie pomnika dłuta artysty - rzeźbiarza Andrzeja Renesa dokonali: Hanna Gronkiewicz - Waltz - Prezes NBP, Władysław Durka - burmistrz miasta Łowicza i prezes Rady Ministrów Waldemar Pawlak.

Po zawiązaniu się Centralnego Towarzystwa Rolniczego w Warszawie, gdzie pełnił funkcję wiceprezesa, przystąpił Grabski w 1909 r. do założenia oddziału okręgowego Łowiczu. Za jego prezesury /oficjalnie trwającej do 1919 r., kiedy to został honorowym prezesem/ Łowickie Towarzystwo Rol-

nicze pełniło zadanie jedyne w regionie organu samorządu rolniczego i wytyczyło główne kierunki rozwoju ekonomicznego wsi łowickiej. Prócz odczytów i akcji kształceniowych dla rolników prowadził tam Grabski intensywną kampanię na rzecz powszechnego nauczania i budowy szkół gminnych w powiecie. Z jego też osobą należy łączyć powziętą w 1911 r. w gminie Bąków zs. w Zdunach pierwszą w Królestwie uchwałę o powszechnym nauczaniu i powstanie kilku szkół w gminach Łowickiego.

Odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918r. otwierało nowy okres życia w działalności Władysława Grabskiego, znaczonej pełnieniem odpowiedzialnych funkcji publicznych i rządowych oraz aktywną pracą na wyższych uczelniach i w instytucjach naukowych. Pomimo rozlicznych obowiązków w Warszawie, Grabski żywo interesował się problemami ziemi, z której wyrósł. W 1924 r. przekazał on gminie Bielawy część ziemi ze swego majątku pod budowę szkoły powszechnej w Borowie. W rok później uczestniczył w otwarciu pierwszej w powiecie szkoły rolniczej na Blichu oraz w odświeżeniu na Rynku Kościuszki w Łowiczu pomnika „Synom Ziemi Łowickiej Bojownikom o Niepodległość”. Warto przy okazji wskazać, iż postawieniu pomnika Grabski patronował osobiście, będąc prezesem honorowym Komitetu Budowy, a także autorem broszury i odezwy wydanych z tej okazji.

Odświeżony w Łowiczu 2 maja 1994 r. pomnik Władysława Grabskiego jest przede wszystkim wyrazem hołdu dla człowieka, który siłą swego umysłu i charakteru doprowadził przed 70 laty do zreformowania finansów państwa. Dla łowiczian jest także formą upamiętnienia jego działań i zasług społeczno-gospodarczych na rodzinnej ziemi, skąd rozpoczął drogę wybitnego męża stanu, naukowca i polityka.

Marek Wojtylak